

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Kleur bekennen: Een onderzoek naar de inhoudelijke vertegenwoordiging van etnische minderheden door Kamerleden met een niet-westerse migratieachtergrond

Stam, Eva

Citation

Stam, E. (2022). *Kleur bekennen: Een onderzoek naar de inhoudelijke vertegenwoordiging van etnische minderheden door Kamerleden met een niet-westerse migratieachtergrond*.

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [License to inclusion and publication of a Bachelor or Master thesis in the Leiden University Student Repository](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3254522>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Universiteit
Leiden

Kleur bekennen:

Een onderzoek naar de inhoudelijke vertegenwoordiging van
etnische minderheden door Kamerleden met een niet-westerse
migratieachtergrond

Bachelorscriptie Politicologie

Universiteit Leiden

Student: Eva Stam (s2343002)

Eerste lezer: Dr. T.A. Mickler

Tweede lezer: Dr. Frits Meijerink

Inleiding

In de meeste westerse samenlevingen is er sprake van een steeds diversere etnische samenstelling van de bevolking. Binnen de politieke wetenschappen is er hierdoor steeds meer aandacht voor de vertegenwoordiging van etnische minderheden in het parlement (Bloemraad, 2013). Dit komt doordat de ondervertegenwoordiging van deze groep in parlementen een bijna universeel probleem is (Bloemraad 2013; Mügge et al., 2019).

Echter, de laatste jaren is er in veel landen een kentering zichtbaar. Hoewel er in de meeste landen nog altijd sprake is van ondervertegenwoordiging is de vertegenwoordiging van etnische minderheden in parlementen van landen als het Verenigd Koninkrijk (Uberoi & Lees, 2020), Frankrijk en de Verenigde Staten (Pew Research Center, 2021) hoger dan ooit. Ook in Nederland is deze trend zichtbaar. Het aantal Kamerleden met een migratieachtergrond steeg van twaalf naar ongeveer zeventien procent (Van Dam & Ham, 2021). Dit laat zien dat de numerieke (descriptieve) vertegenwoordiging in parlementen toeneemt. In veel parlementen wordt dit als een belangrijke ontwikkeling gezien, omdat ze het belangrijk achten dat het parlement een afspiegeling is van de samenleving. Dit heeft deels met sociale rechtvaardigheid te maken (Mügge, 2016; Zapata-Barrero et al., 2017), maar ook met het feit dat er meer sociale cohesie ontstaat en het bijdraagt aan de acceptatie van verkiezingsuitslagen (Reitz & Banerjee, 2007).

Hoewel het aantal zetels voor parlementsleden uit etnische minderheidsgroepen in westerse landen dus al langer stijgt, wordt door etnische minderheden deze verandering inhoudelijk minder gevoeld. Onderzoek van het *World Values Survey* laat zien dat etnische minderheden niet het gevoel hebben goed vertegenwoordigd te worden. Hun politiek vertrouwen ligt lager dan die van de rest van de bevolking (Wilkes & Wu, 2018). Dit kan een probleem vormen doordat het kan leiden tot politieke ontevredenheid en maatschappelijke onrust (Mügge et al., 2019). Daarnaast kan de slechtere belangenvertegenwoordiging negatieve gevolgen hebben voor het functioneren van de democratie: het ondermijnt democratische verantwoording, vermindert actieve deelname aan de samenleving en bevestigt het beeld van minderheden als ‘outsiders’ in de samenleving (Correa, 1989, p. 35).

Aangezien etnische minderheden dus het gevoel hebben slecht vertegenwoordigd te worden, is het relevant te kijken naar hoé zij inhoudelijk vertegenwoordigd worden. De komst van meer parlementsleden met een migratieachtergrond zou hun vertegenwoordiging kunnen

verbeteren. Immers, uit diverse onderzoeken blijkt dat wanneer er meer politici met een migratieachtergrond in het parlement zitten er meer aandacht is voor zaken omtrent etnische minderheden. ‘Minority issues’ zoals integratie en kansengelijkheid staan hoger op de agenda van Kamerleden met een migratieachtergrond (Saalfeld, 2011, Saalfeld & Bischof, 2013). Echter, de inhoudelijke representatie van etnische minderheden is vooral afhankelijk van hoe de parlementsleden met een migratieachtergrond de issues daadwerkelijk adresseren. Hier is binnen de literatuur over substantiële (inhoudelijke) representatie weinig aandacht voor. Bestaande literatuur kijkt voornamelijk naar verwijzingen naar etnische groepen vertegenwoordiging (Bird, 2005; Saalfeld, 2011; Saalfeld & Bischof, 2013) in plaats van naar deze daadwerkelijke inhoud.

Daarom zal dit bachelor project focussen op hoe Kamerleden met een niet-westerse achtergrond in het Nederlandse parlement ‘minority issues’ framen en welke verklarende factoren spelen hierbij een rol? Op deze manier kan meer duidelijkheid worden verschaft over de wisselwerking tussen representatieve en substantiële representatie.

Hieruit volgt de onderzoeksvraag: *Hoe vertegenwoordigen Kamerleden met een niet-westerse migratieachtergrond etnische minderheden inhoudelijk?*

In dit bachelorproject zullen belangrijke factoren binnen het debat over substantiële vertegenwoordiging worden besproken, namelijk: partijideologie, gender en het wel of niet lid zijn van een ‘migrantenpartij’. Deze zullen in het theoretisch kader worden uitgewerkt, evenals de verschillende frames die Kamerleden met een niet-westerse migratieachtergrond gebruiken wanneer zij spreken over integratie en culturele en/of religieuze vrijheden. Vervolgens zullen de resultaten worden besproken en volgt de conclusie waarin tekortkomingen van het onderzoek en aanbevelingen voor toekomstig onderzoek worden aangegeven.

Theoretisch kader

Vormen van representatie

Representatie is een belangrijk begrip binnen het debat over de mate van democratie binnen politieke instituties. Vertegenwoordiging houdt in essentie in dat de vertegenwoordigers de vertegenwoordigden aanwezig maken tijdens de politieke besluitvorming (Celis K. , 2004). De relatie tussen de vertegenwoordiger en de vertegenwoordigde is daarom ook een cruciaal thema binnen de politicologie.

Pitkin (1967) omschrijft politieke representatie als ‘de activiteit waarbij de stemmen, meningen en perspectieven van burgers aanwezig worden gemaakt in beleidsvormingsprocessen’ (p. 174). Politieke representatie vindt plaats wanneer politieke actoren spreken en handelen namens anderen in de politieke arena. Ze maakt hierbij onderscheid tussen vier soorten van vertegenwoordiging: formele, symbolische, descriptieve en substantiële representatie. Formele vertegenwoordiging richt zich op hoe de relatie tussen de vertegenwoordigde en vertegenwoordiger wetmatig is vastgelegd. Deze vorm van representatie bestaat uit twee visies: de *authorization view* en de *accountability view*. Volgens de *authorization view* is een vertegenwoordiger ‘someone who has been authorized to act’ (Pitkin, 1967, p. 38). De transactie tussen van macht tussen vertegenwoordiger en vertegenwoordigde staat hierbij centraal. Een vertegenwoordiger is volgens de *accountability view* ‘someone who is to be held to account, who will have to answer to another for what he does’ (Pitkin, 1967, p. 55). Hierbij gaat het dus om hoe kiezers vertegenwoordigers kunnen straffen wanneer zij niet responsief genoeg zijn. Bij symbolische vertegenwoordiging ligt volgens de auteur de nadruk op het emotionele en gevoelsmatige aspect van representatie. Dit kan vergeleken worden met de vlag van een natie. Zolang mensen zich gerepresenteerd voelen door de vertegenwoordiger en hem/haar in de rol van symbool accepteren, representeert de politiek leider (Pitkin, 1967, p. 92).

De laatste twee vormen staan centraal waar het gaat om representatie van etnische minderheden in de politieke arena. Bij descriptieve vertegenwoordiging wordt gekeken naar de numerieke aanwezigheid van bepaalde groepen in gekozen functies als het parlement (Pitkin, 1967, p. 61). Hierbij gaat het om ascriptieve kenmerken van parlementsleden. Dit zijn kenmerken die al aanwezig zijn bij de geboorte zoals etniciteit. Bij deze vorm van representatie wordt bijvoorbeeld gekeken naar hoe vaak burgers van een bepaalde etniciteit worden gerepresenteerd

door leden met dezelfde etniciteit onafhankelijk van hun ideologie, beleidsopvattingen of politieke partij. Het parlement is in deze opvatting een spiegel van het volk (Pitkin, 1967, p. 209). Het is een vorm van ‘*standing for*’.

De vorm van representatie waar in dit bachelorproject op wordt gefocust is substantiële representatie. Dit is ‘het aan de orde stellen en handelen in het belang van de vertegenwoordigde’ (Pitkin, 1967, p. 209). Het gaat hierbij in essentie om wat de vertegenwoordigers doen en wat hun beleidsvisies zijn. Essentieel hierbij is dat de inhoud van beleidsvorming centraal staat en dat het zich richt op ‘*acting for*’, acteren in het belang van iemand anders. Het draait om wat de relatie tussen de vertegenwoordiger en vertegenwoordigde qua beleidsoutput oplevert (Pitkin, 1967).

Hoewel in dit bachelorproject de focus dus ligt op substantiële representatie is het van belang om de relatie tussen descriptieve en substantiële vertegenwoordiging te begrijpen. Het gaat immers in dit onderzoek specifiek om Kamerleden met een niet-westerse migratieachtergrond en niet om alle Kamerleden van de Tweede Kamer. Waarom dit relevant is heeft te maken met die relatie tussen de twee vormen van representatie. Phillips (1995) stelt dat adequate substantiële representatie een proportionele descriptieve representatie vereist (Saalfeld & Bischof, 2013). Parlementsleden met een minderheidsachtergrond delen vaak (migratie-)ervaringen, culturele achtergrond, taal en andere banden (Bloemraad & Schönwälder, 2013). Door deze gedeelde levenservaringen hebben vertegenwoordigers met dezelfde achtergrond een specifiek potentieel om etnische minderheden te vertegenwoordigen (Phillips, 1995; Celis & Wauters, 2010). Phillips meent dat hierdoor een betere descriptieve vertegenwoordiging leidt tot meer substantiële vertegenwoordiging. Uit onderzoek blijkt ook dat de mate van prioriteit en betrokkenheid in de vertegenwoordiging van minderheidsgroepen groter is bij politici met een minderheidsachtergrond (Celis & Wauters, 2010). En ook al is de aanwezigheid van een politicus die behoort tot een minderheidsgroep geen garantie op substantiële vertegenwoordiging, de afwezigheid hiervan leidt in ieder geval tot een slechtere vertegenwoordiging (Bird, 2005).

Politieke representatie van etnische minderheden

Studies die zich richten op de inhoudelijke vertegenwoordiging van burgers met een migratieachtergrond tonen aan dat ‘minority related issues’ hoger op de politieke agenda staan van parlementariërs met een migratieachtergrond (Saalfeld, 2011; Saalfeld & Bischof, 2013;

Wüst, 2014). De onderzoeken tonen aan dat deze parlementsleden meer spreken over religieuze en/of culturele zaken maar hebben weinig aandacht voor de daadwerkelijke inhoud van deze verwijzingen (Aydemir & Vliegthart, 2021). Wat Kamerleden met een migratieachtergrond zeggen kan verschillen van wat wordt verwacht op basis van het idee over substantiële representatie (Bajpai, 2019). In veel onderzoeken is het beeld dat Kamerleden met een migratieachtergrond bijna per definitie positief staan tegenover 'minority issues'. Aydemir en Vliegthart (2016) nuanceren dit beeld door aan te tonen dat dit niet het geval is. Zij stellen dat 'suppressive representation' vaak voorkomt onder Kamerleden met een migratieachtergrond. Dit houdt in dat er negatief wordt gesproken over de rechten en vrijheden van etnische minderheden in plaats van dat daar voor wordt gepleit. Een verklaring hiervoor is dat Kamerleden met een migratieachtergrond gemiddeld dichterbij politieke elites staan dan bij burgers met een migratieachtergrond. Dit komt doordat personen met een migratieachtergrond die in de Kamer komen vaak goed geassimileerde personen zijn die niet altijd geassocieerd willen worden met hun etnische en/of religieuze achtergrond (Bird, 2005, p. 440). Om een succesvol politicus te worden is het immers belangrijk om niet te veel van deze elites af te wijken: 'Minority representatives can survive in the game of politics as long as their difference remains within the limits of acceptability' (Durose et al., 2012, p. 263). De parlementsleden zijn afhankelijk van de acceptatie van partij elites (Bajpai, 2019).

Frames over integratie en culturele/religieuze vrijheden

Wanneer Kamerleden over kwesties rondom integratie en culturele/religieuze vrijheden van etnische minderheden spreken kunnen zij frames gebruiken. Frames worden gebruikt door Kamerleden wanneer zij de aandacht vestigen op een onderwerp bijvoorbeeld door middel van een vraag, een motie of een interruptie. Een frame kan worden uitgelegd als de selectie en nadruk op een bepaald onderdeel van de werkelijkheid. Frames organiseren ideeën en definiëren problemen (Vreese et al., 2001, p. 107).

Hieronder volgen frames die gebruikt worden in het debat rondom integratie en culturele/religieuze vrijheden van etnische minderheden:

1. Supportive frames

Supportive frames zijn frames die de belangen van etnische minderheden vertegenwoordigen en positief staan tegenover de integratie en culturele/religieuze rechten en vrijheden van etnische minderheden (Aydemir & Vliegenthart, 2015).

1.1 Multicultureel frame

De eerste categorie is het multiculturele frame. Dit frame houdt in dat (culturele) diversiteit als een kwaliteit wordt gezien en als een aanvulling op de samenleving. De nadruk ligt op respect voor diversiteit in (culturele) achtergronden. Daarnaast wordt bij dit frame de ruimte voor verschillen benadrukt (Roggeband & Vliegenthart, 2007).

Beleidsinterventies om ongelijkheid in participatie van etnische minderheden in het onderwijs, op de werkvloer en in de politiek moeten volgens dit frame diversiteit respecteren en bevorderen. Op deze manier vindt integratie in de samenleving plaats (Roggeband & Vliegenthart, 2007).

1.2 Victim frame

In het victim frame ligt de nadruk op etnische minderheden als slachtoffers. Discriminatie en racisme zijn termen die hierbij veel voorkomen. Het frame wordt toegepast op optredens van allerlei onderdelen van de samenleving: van de politie, op de werkvloer, door scholen etc. Buitensporig geweld jegens minderheden, achterstelling en etnisch profileren zijn belangrijke thema's binnen dit frame (Aydemir & Vliegenthart, 2016).

1.3 Pluralist frame

Het pluralist frame focust op verdraagzaamheid naar religies toe. Er moet ruimte zijn voor de eigen interpretatie van een religie binnen de samenleving. Religieuze vrijheid wordt gepresenteerd als een van de belangrijkste vrijheden die er is. Er moet respect zijn voor de opvattingen van religieuzen binnen de samenleving. De nadruk binnen dit frame ligt op religieuze tolerantie (Schuh et al., 2012).

2. Suppressive frames

Wanneer suppressive frames worden gebruikt, worden de culturele en/of religieuze rechten en vrijheden negatief beoordeeld door Kamerleden. Er wordt gepleit voor vernauwing van de rechten of de gevaren ervan. (Aydemir & Vliegenthart, 2015, p. 79). Daarnaast ligt de nadruk bij de integratie van niet-westerse minderheden op hun eigen actieve deelname daaraan (Roggeband & Vliegenthart, 2007).

2.1 Emancipation frame

In het emancipation frame worden personen met een migratieachtergrond geïncrimineerd. Er wordt gekeken naar de gebruiken en opvattingen van etnische minderheden als ‘backwards’. De opvattingen van minderheden worden als traditioneel gezien en vormen daarmee een bedreiging voor de vrije waarden van de samenleving. Ze moeten worden geholpen hun emancipatie. Integratie is volgens dit frame grotendeels afhankelijk van de actieve participatie van de minderheden. (Roggeband & Vliegenthart, 2007, p. 531).

2.2 Islam-as-threat frame

Dit is een frame dat losstaat van het emancipation frame, omdat het hier specifiek gaat om de dreiging van de islam. De islam wordt gepresenteerd als een bedreiging van de waarden van de westerse beschaving zoals vrijheid van meningsuiting en tolerantie naar de lhbt-gemeenschap toe. Gebruikers van dit frame vrezen voor ‘islamisering’ van Nederland. Fundamentalisme en extremisme wordt hard aangepakt en wordt als een grote vrees voor de samenleving gepresenteerd (Aydemir & Vliegenthart, 2016, p. 81). Daarnaast versterken islamitische scholen de segregatie in de samenleving (Roggeband & Vliegenthart, 2007).

Verklarende factoren inhoudelijke representatie

Partij ideologie

Partijen hebben een grote invloed op de inhoudelijke, substantiële, representatie van etnische minderheden. Ze bepalen grotendeels of en hoe er wordt gesproken over deze groep (Zapata-Barrero et al., 2017). Partij ideologie speelt hierin een belangrijke rol. Progressieve partijen framen issues waar het gaat om religieuze en culturele rechten en vrijheden vaak als positief. Deze partijen staan positief tegenover het verlenen van deze vrijheden en komen hier ook voor op (Saggar & Geddes, 2000).

Van linkse partijen wordt aangenomen dat ze ‘vriendelijker’ staan tegenover etnische minderheden aangezien hun ideologische standpunten met betrekking tot gelijkwaardigheid en sociale rechtvaardigheid is gericht op gemarginaliseerde groepen in de samenleving (Matland & Studlar, 1996). Dit is ook de reden dat er meer Kamerleden met een migratieachtergrond bij linkse dan bij rechtse partijen aanwezig zijn. Rechtse partijen zijn vaak meer georiënteerd op individuen en terughoudender als het gaat om groepsidentiteiten en het benadrukken hiervan (Norris & Lovenduski, 1995). Hierdoor focussen zij ook minder op groepen als etnische minderheden in zijn geheel. Het is niet ongebruikelijk voor Kamerleden met een niet-westerse migratieachtergrond om kritisch te zijn tegenover culturele/religieuze vrijheden en de integratie van etnische minderheden. Aydemir en Vliegthart (2016) tonen aan dat dit vaker voorkomt dan vaak wordt gedacht. Vooral waar het gaat om religie zijn Kamerleden van rechtse partijen negatiever over de rechten en vrijheden van minderheden (Aydemir & Vliegthart, 2016, p. 86).

Doordat over het algemeen kiezers met een migratieachtergrond vaker op linkse partijen stemmen dan op rechtse partijen, ook wanneer er gecontroleerd wordt op factoren als klasse (Téney et al, 2010) zullen linkse partijen meer geneigd zijn om de rechten, vrijheden en positieve meerwaarde van etnische minderheden in de samenleving te benadrukken. Vanwege deze verwachting lopen Kamerleden van politieke partijen op de linkerflank namelijk meer risico stemmen van kiezers met een migratieachtergrond te verliezen waardoor ze eerder geneigd zijn om rekening te houden met hun belangen.

Hieruit volgt de verwachting dat Kamerleden van partijen aan de linkerkant van het politieke spectrum de integratie en culturele/religieuze vrijheden van etnische minderheden positiever framen dan Kamerleden van partijen aan de rechterkant van het politieke spectrum.

Gender

Gender is een andere factor die mogelijk invloed heeft op de manier waarop Kamerleden etnische minderheden inhoudelijk representeren. Onderzoek toont aan dat vrouwen van etnische minderheidsgroepen een hogere kans hebben om verkozen te worden dan mannen met een migratieachtergrond (Celis & Mügge, 2018). Echter, beide groepen blijven ondervertegenwoordigd in het parlement. Een verklaring voor het succes van vrouwen met een niet-westerse migratieachtergrond is dat zij worden gezien als een minder grote bedreiging voor de politieke status quo: de witte, upper-class man. (Ceyhan, 2018).

Ceyhan (2018) stelt dat doordat vrouwelijke Kamerleden met een migratieachtergrond een ‘vrouwelijke identiteit’ met zich meedragen waardoor zij eerder geneigd zijn om als ondervertegenwoordigde groep in de samenleving op te komen voor andere minderheden zoals etnische minderheden. Empirisch onderzoek laat echter zien dat vrouwelijke Kamerleden met een migratieachtergrond juist minder traditioneel zijn in hun opvattingen en zichzelf minder associëren met hun etnische en/of religieuze gemeenschap (Aydemir & Vliegthart, 2016; Celis & Mügge, 2018).

Hieruit volgt de verwachting dat mannelijke Kamerleden met een niet-westerse migratieachtergrond vaker een ‘supportive’ frame gebruiken in hun vertegenwoordiging dan vrouwelijke Kamerleden met een niet-westerse migratieachtergrond.

Migrantenpartij

Een relatief nieuw fenomeen in Nederland zijn de zogenoemde ‘migrantenpartijen.’ De eerste ‘immigrantenpartij die de Nederlandse politieke arena betrad was DENK, in 2017. Daarna volgde in 2021 de partij Bij1 (voorheen Artikel 1). DENK is ideologisch een partij die relatief progressief is waar het gaat om globalisering (immigratie, de EU) en relatief conservatief waar het gaat om moraliteit (LHBTI-rechten, ‘law and order’) (Otjes & Krouwel, 2018). De partij heeft als achterban bijna alleen maar burgers met een migratieachtergrond (Otjes & Krouwel, 2018). Discriminatie is voor kiezers van de partij ook een belangrijk thema. Ook voor BIJ1 is discriminatie en gelijke rechten een belangrijk speerpunt (Partijprogramma Bij1).

De focus van deze partijen is beduidend anders dan die van de andere partijen in de Kamer. DENK komt voort uit een afsplitsing van de PvdA. Bij1 is ontstaan doordat Sylvana Simons uit de partij DENK stapte en haar eigen partij oprichtte. Beide partijen zijn ontstaan met het idee dat mensen met een migratieachtergrond een grotere stem moeten krijgen in het maatschappelijke debat. Bij1 pleit voor ‘radicale gelijkwaardigheid’ waarbij het bestrijden van discriminatie de belangrijkste prioriteit heeft. DENK staat voor gelijkheid en heeft als uitgangspunt dat discriminatie hard moet worden tegengegaan ((Otjes & Krouwel, 2018). De doelstellingen van deze twee partijen zijn dus anders dan bij de andere politieke partijen specifiek gericht op etnische minderheden en het verbeteren van hun positie.

Hieruit volgt de verwachting dat Kamerleden van ‘immigrantenpartijen’ positiever staan tegenover de integratie en culturele/religieuze vrijheden van etnische minderheden dan Kamerleden van andere politieke partijen en vooral discriminatie benadrukken.

Methode

Onderzoekdesign

Dit onderzoek is een kwalitatief onderzoek. Kwalitatief onderzoek houdt in dat de focus ligt op waarnemingen en achterliggende overtuigingen van mensen. Het wordt gebruikt om bestaande en nieuwe theorieën uit te werken, aan te vullen of tegen te spreken (Hague & Harrop, 2013, p. 240). Hierbij gaat het om de analyse van gedachten, motivaties en verwachtingen.

De onderzoeksvraag zal aan de hand van een *case study* worden bestudeerd. Er is voor dit design gekozen, omdat een case study een diep en gedetailleerd onderzoek is naar een bepaalde casus (Hague & Harrop, 2013, p. 361). Dat is in dit geval hoe Kamerleden met een niet-westerse migratieachtergrond etnische minderheden vertegenwoordigen. De case study is geschikt voor dit onderzoek aangezien het zich richt op een brede probleemstelling waarbij het doel is om gedetailleerde interpretaties, beschrijvingen en verklaringen te verkrijgen (Swanborn, 2013). Daardoor blijft het mogelijk om vernieuwende inzichten op te doen (Gerring, 2011, p. 6).

Een nadeel van de case study is dat de resultaten van een case study niet noodzakelijkerwijs kunnen worden gegeneraliseerd naar de bredere populatie. Echter, in het geval van dit onderzoek vormt dat geen beperking. Het doel van deze studie is niet om een generalisatie te kunnen maken. Het gaat juist om een specifieke groep individuele Kamerleden, Kamerleden met een niet-westerse migratieachtergrond, en hun vertegenwoordiging van etnische minderheden.

Casuselectie

In deze studie is gekozen voor de Nederlandse Tweede Kamer als casus. Hiervoor is gekozen, omdat Nederland historisch gezien een multicultureel land is met evenredige vertegenwoordiging als kiesstelsel. Dit evenredige kiesstelsel vergemakkelijkt diversiteit in het parlement en vergroot dus de kans op etnische minderheden in het parlement (Rufino, 2013). Uit vergelijkend onderzoek van Europese landen in de periode 2010-2012 blijkt dan ook dat Nederland met twaalf procent een relatief hoog percentage Kamerleden met een migratieachtergrond heeft. Nederland wordt regelmatig een 'frontrunner' genoemd waar het gaat om de representatie van etnische minderheden (Aydemir & Vliegthart, 2021). Bloemraad (2013) noemt Nederland een van de meest proportionele landen in de westerse wereld. Het aantal Kamerleden met een minderheidsachtergrond in Nederland, twaalf procent,

is ongeveer gelijk is aan het aandeel mensen met een migratieachtergrond in de Nederlandse bevolking (CBS, 2021). In landen als Duitsland en Frankrijk ligt dit aandeel met vier en zes procent een stuk lager. Deze factoren maken Nederland tot een geschikte casus.

Onderzoeksmethode

De gebruikte onderzoeksmethode in dit bachelorproject is een kwalitatieve inhoudsanalyse. De inhoudsanalyse omvat de systematische analyse van tekstuele informatie (Halperin & Heath, 2017, p. 345). Kwalitatieve inhoudsanalyse houdt zich bezig met de latente inhoud. Het gaat ervan uit dat het mogelijk is om betekenissen, motieven en doeleinden in de tekst bloot te leggen en hieruit betekenissen af te leiden die van belang zijn voor de onderzoeker (Weber, 1990, p. 72-76). Dit wordt gedaan door het bestuderen van geregistreerde menselijke communicatie (Babbie, 2007, p. 320). In dit bachelorproject is dat Kamervragen van Kamerleden met een niet-westerse migratieachtergrond. Door middel van het bestuderen van Kamervragen wordt het gedrag van parlementsleden geanalyseerd en verklaart.

Data en selectie

De data die in dit bachelorproject geanalyseerd wordt zijn Kamervragen van Kamerleden met een niet-westerse migratieachtergrond. Deze data is beschikbaar via de website van de Tweede Kamer der Staten-Generaal¹. Er is voor deze secundaire data gekozen, omdat het wordt gezien als een goede manier om voorkeuren en opvattingen van Kamerleden te bestuderen (Saalfeld & Bischof, 2012; Aydemir & Vliegthart, 2016; Mügge et al, 2019). Dit komt doordat Kamerleden bij het stellen van Kamervragen vrij zijn in wat zij vragen. Bovendien kunnen Kamerleden door het stellen van Kamervragen tonen dat zie zien welke belangen hun achterban heeft (Russo & Wiberg, 2010, p. 217-218). Daarnaast is het een toegankelijke en goed raadpleegbare manier van data verzamelen (Aydemir & Vliegthart, 2016).

Kamerleden met een migratieachtergrond worden geselecteerd door via prodemos.nl de lijst met namen van Kamerleden met een migratieachtergrond langs te gaan. Vervolgens is via tweedekamer.nl gecheckt (op basis van voornaam, achternaam en foto) of er nog politici tussen zaten die misten. Tot slot is er bij twijfel over de migratieachtergrond van Kamerleden gezocht op de websites van de partij van de Kamerleden of er iets werd genoemd over zijn/haar migratieachtergrond.

¹ <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/kamervragen>

De data die gebruikt wordt heeft alleen betrekking op de onderwerpen ‘integratie’ en ‘culturele/religieuze rechten en vrijheden’. Dit wordt bepaald door per Kamerlid met een migratieachtergrond de gestelde Kamervragen langs te gaan en te kijken of de onderwerpen: ‘integratie’, ‘islam’, ‘etnische minderheid’, ‘migrant’ erin voorkwam. Bij twijfel werden de Kamervragen met alle subvragen erbij langsgegaan. Ook Kamervragen die Kamerleden als tweede indiener hebben gesteld zijn meegenomen. Alleen Kamervragen over issues van etnische minderheden in Nederland zijn meegenomen. Die van minderheden in het Nederlands Koninkrijk zitten niet in de analyse.

De periode die wordt geanalyseerd loopt van 1 januari 2020 tot en met 26 oktober 2021. Er is voor deze periode gekozen, omdat in deze periode de ‘migrantenpartij’ DENK in de Kamer zat waarna na de verkiezingen van 17 maart 2021 de Kamer diverser werd dan ooit met 17% Kamerleden met een migratieachtergrond. Daarbij komt dat de andere ‘migrantenpartij’ Bij1 toetradt tot de Kamer.

Conceptualisering

Kamerleden met een niet-westerse migratieachtergrond en etnische minderheid

Voor de afbakening van de concepten ‘niet-westerse migratieachtergrond’ en ‘etnische minderheid’ wordt gebruik gemaakt van de definitie van het CBS.

Het CBS verstaat onder een persoon met een migratieachtergrond iemand van wie ten minste één ouder in het buitenland geboren. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen personen die zelf in het buitenland zijn geboren (eerste generatie) en personen die in Nederland zijn geboren (tweede generatie) (CBS, 2021)². Alle twee de categorieën worden in dit onderzoek meegenomen. Echter, alleen wanneer het gaat om iemand met een niet-westerse migratieachtergrond. Een niet-westerse achtergrond houdt in dat iemand zelf of minimaal een van zijn/haar ouders uit landen in Afrika, Latijns-Amerika, Azië (exclusief Indonesië en Japan) of Turkije komt (CBS, 2016).

Het CBS telt vluchtelingen en asielzoekers als een aparte groep inwoners van Nederland. Pas wanneer een vluchteling en asielzoekers statushouders worden, worden zij meegerekend bij de data over personen met een migratieachtergrond. In dit onderzoek worden vluchtelingen en asielzoekers dan ook niet meegenomen. Statushouders wel.

² <https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/begrippen/persoon-met-een-migratieachtergrond->

Wanneer in dit onderzoek wordt gesproken over ‘etnische minderheden’ worden personen met een migratieachtergrond bedoeld (CBS, 2016). Echter, ook in dit geval refereert dit concept in dit onderzoek alleen aan personen met een niet-westerse migratieachtergrond.

Operationalisering

Allereerst werd gecodeerd met een 0 of 1 of de Kamervragen een frame bevatten. Vervolgens werden de vragen geanalyseerd die betrekking hebben op de hoofdvraag. Dit houdt in dat subvragen die geen probleemdefinitie, interpretatie, morele evaluatie en/of aanbevelingen over overheidshandelen bevatten niet worden meegenomen in de analyse. Een voorbeeld van een vraag die niet is meegenomen bij het tellen van frames:

Vraag 1

Bent u bekend met het nieuwsbericht «Undercover naar de moskee: geheim onderzoek naar islamitische organisaties» van de NRC1? (2021Z18628)

Deze vraag bevat geen van de bovengenoemde onderdelen dus is niet meegenomen. Per Kamervraag zijn frames geteld (zie appendix b). Iedere Kamervragen kan dus meerdere frames bevatten. Zoals in appendix b. te zien is, worden de subframes onderverdeeld in overkoepelende frames. Dit zijn de supportive en suppressive frames.

Resultaten en analyse

Kamervragen over immigratie/integratie

Er zijn in de periode 1 januari 2020 t/m 31 oktober 2021 honderdtwintig vragen gesteld met betrekking tot immigratie/integratie door Kamerleden met een niet-westerse migratieachtergrond. Hiervan zijn eenenzestig Kamervragen meegenomen in de inhoudsanalyse. De eenenzestig bestaan weer uit subvragen.

Onderwerpen die veel voorkomen in de Kamervragen van de Kamerleden zijn religieuze vrijheid en de positie van burgers met een migratieachtergrond in de samenleving. Religieuze vrijheid komt vooral in de vragen van de Kamerleden terug wanneer het gaat over bedreigingen die moskeeën ontvangen en de vrijheid van islamitische burgers om zich te organiseren.

. Zo vraagt Mustafa Amhaouch naar aanleiding van het bericht dat er dreigbrieven zijn bezorgd bij meerdere moskeeën in Nederland of ‘de nog te benoemen nationaal coördinator discriminatie en racisme een rol kan spelen en de bedreigingen van moskeeën in kaart kan brengen?’ (2021Z05531). Maar ook de burgerrechten van islamitische burgers komen naar voren. Zo stelt Stephan van Baarle de volgende vraag:

Deelt u de mening dat ouders het recht hebben om een (bijzondere) school op te richten op basis van artikel 23 van de Grondwet inzake vrijheid van onderwijs en de nieuwe Wet meer ruimte voor nieuwe scholen als er aantoonbaar voldoende interesse van ouders en leerlingen bestaat? Zo nee, waarom niet? (2021Z19595)

Met deze vraag benadrukt hij het recht van islamitische burgers om een islamitische school op te richten. Dit supportive frame benadrukt de rechten van de religieuze minderheid en valt daarnaast onder het ‘pluralist frame’. Immers, de vraag gaat om religieuze vrijheid. Volgens het pluralist frame is dat binnen de samenleving een van de allerbelangrijkste waarde die ook beschermd moet worden.

En ook Farid Azarkan doet aan ‘positive framing’ met de volgende vraag:

Erkent u, net als de privacy-toezichthouder Autoriteit Persoonsgegevens (AP), dat alleen in uitzonderlijke gevallen en onder strikte voorwaarden gemeenten iemand mogen volgen of een profiel mogen opstellen over een inwoner, net als dat gemeenten gegevens als godsdienst en afkomst niet zomaar mogen verwerken in een rapport? Zo nee, waarom niet?

Azarkan benadrukt in deze vraag dat de burgerrechten van islamitische burgers zijn geschonden door te stellen dat ‘alleen in uitzonderlijke gevallen en onder strikte voorwaarden iemand mag worden gevolgd’. Echter, in de vraag is de ‘victim frame’ in plaats van het ‘pluralist frame’ aanwezig. Het gaat namelijk over discriminatie van de religieuze groep en niet over religieuze vrijheid an sich waar dat frame om draait.

Veruit de meeste vragen focussen op het onderwerp ‘etnisch. Het gaat hierbij om het onderscheid maken in etniciteit door allerlei lagen van de overheid (Rijksoverheid, gemeenten, politie en op Schiphol. Discriminatie wordt bij vragen rondom dit onderwerp altijd aangehaald. Dit wordt gedaan door te wijzen op de onrechtmatige manier waarop risicoselectie plaatsvindt³. Het victim frame komt hierdoor bij 80% van de vragen voor.

Het multiculturele frame waarbij diversiteit als een kwaliteit wordt gepresenteerd is opvallend genoeg in geen enkele vraag aangetroffen. De enige gestelde vraag waarin ‘diversiteit als kwaliteit’ wordt aangehaald is de Kamervraag: Het bericht ‘NOS divibase: Staatsomroep heeft geheime wisselbokaal voor ‘divers profileren’ op 19 mei 2020 door Zohair el Yassini. Echter, ook hierbij is geen sprake van dit positieve frame aangezien de gestelde vragen zich richten op het feit dat het Kamerlid de wisselbokaal ‘kwetsend’ vindt en hij vindt dat ‘personen met een migratieachtergrond niet gereduceerd moeten worden tot hun etniciteit.’

Om dieper op de gestelde verwachtingen uit het theoretisch kader in te gaan worden deze per verwachting besproken.

Partij ideologie

De verwachting was dat Kamerleden van partijen aan de linkerkant van het politieke spectrum integratie en culturele/religieuze vrijheden positiever zouden framen dan Kamerleden van partijen aan de rechterkant van het politieke spectrum. Uit de resultaten blijkt dat dit deels het geval was. Hoewel het aantal Kamerleden met een niet-westerse migratieachtergrond bij linkse partijen groter is dan bij rechtse partijen is het niet het geval dat de Kamerleden van rechtse partijen automatisch negatief zijn over religieuze en culturele vrijheden en linkse Kamerleden

1. ³ Stephan van Baarle: Gemeenten die mogelijk discriminerende algoritmen gebruiken: 22 april 2021, Farid Azarkan: Het nieuwsartikel ‘Raad van Europa: Nederlandse rechter normaliseert discriminatie door marechaussee’: 13 oktober 2021

positief. Zo zie je dat Kamerleden aan beide kanten van het politieke spectrum zich hard maken tegen discriminatie op de arbeidsmarkt, bij de politie en op scholen. Wel worden door VVD'ers geweldsincidenten door immigranten aangehaald waarbij volgens hen de veiligheid van de samenleving in het geding komt.⁴ Kamerleden van partijen als GroenLinks, DENK en ook de middenpartij D66 stellen geen vragen over dit onderwerp. Echter zien we dat Kamerleden van rechtse partijen veel meer het 'suppressive' frame gebruiken. Het frame 'islam as a treat' komt bij VVD'er Dilan Yesilgöz-Zegerius in vijf van de zes door haar gestelde vragen voor.

Rechtse partijen benadrukken vaak de 'Nederlandse waarden' en de bedreiging daarvan door radicalisering of door de islam.

De manier waarop onderwerpen worden aangevlogen verschilt tussen Kamerleden met een migratieachtergrond van verschillende partijen. Kamerleden van linkse partijen als PvdA en GroenLinks focussen zich voornamelijk op het 'emancipatie frame' waarbij personen met een migratieachtergrond door de overheid moeten worden geholpen om hun kansen in de samenleving te vergroten. Zo stelt Kuzu van Denk de vraag wat de overheid gaat doen aan onder advisering van kinderen met een migratieachtergrond⁵.

Opvallend is dat een Kamerlid als el Yassini in zijn vragen de nadruk legt op de persoon met een migratieachtergrond als individu. Hij benadrukt door te stellen dat etnische minderheden niet als één groep moet worden gezien dat de groep niet op een hoop moet worden gegooid. Ondanks dat in de vraagstelling discriminatie wordt aangehaald is dit dus een ander frame, namelijk 'persoon met migratieachtergrond als individu' dan de frames van andere Kamerleden, die meer focussen op de discriminatie an sich en de strafbaarheid daarvan. Maar ook Belhaj van D66 geeft aan dat het beoordelen van personen op basis van hun achtergrond en niet als individu bijzonder vervelend is(2020Z03882).

Gender

De verwachting was dat vrouwelijke Kamerleden met een migratieachtergrond 'minority issues' negatiever framen dan mannelijke Kamerleden. Allereerst is het opvallend dat wanneer naar gender als mogelijke verklaring voor framing wordt gekeken, 'women issues' vrijwel niet

⁴ 1Het bericht 'Meer incidenten met asielzoekers in trein Emmen-Zwolle, personeel ziek thuis': 29 oktober 2021
Het bericht 'Chauffeurs balen van uitblijven oplossing voor onveilige bussen: „Gemeenten en provincies blijven maar naar elkaar verwijzen“': 11 juni 2021

⁵ Schooladviezen die jongeren kansen ontnemen en de ongelijkheid vergroot: 29 januari 2020

voorkomen in de vragen die worden gesteld. Alleen Dilan Yesilgöz-Zegerius, een vrouw, heeft in de geanalyseerde periode een vraag gesteld met betrekking tot specifiek meisjes en vrouwen.⁶

Deelt u de mening dat het feit dat deze politieke organisatie openlijk in een proactieve persverklaring verklaart niet tegen vrouwenbesnijdenis te zijn en ook niet tot het aanbevelen daartoe, zich niet verhoudt tot de vrije waarden van de Nederlandse samenleving en bovendien stigmatiserend kan werken voor moslims die deze vrije waarden wel onderschrijven?

Met de hierboven gestelde vraag wordt de islamitische organisatie Hizb ut Tharir aangehaald. Er is ten eerste sprake van een ‘islam as a threat’ frame aangezien een islamitische organisatie als een gevaar voor ‘de vrije waarden van de Nederlandse samenleving’ wordt benoemd. Daarnaast is er sprake van een ‘restriction frame’, omdat (traditionele) opvattingen van leden van een etnische minderheidsgroep als een probleem voor de Nederlandse samenleving worden gezien. Maar ook het ‘vulnerability frame’ waarbij etnische minderheidsvrouwen moeten worden beschermd is hier van toepassing.

Wanneer we kijken naar alle Kamervragen die zijn meegenomen in de analyse zien we niet een duidelijk verschil tussen mannen en vrouwen in positieve en negatieve frames. Beide geslachten stellen vooral discriminatie aan de orde.

Migrantenpartij

De verwachting was dat Kamerleden van een zogenoemde migrantenpartij positiever zouden staan tegenover culturele en religieuze vrijheden en meer de onderdrukking van migranten zouden benadrukken. Deze verwachting klopt deels.

Als we allereerst naar de twee migrantenpartij in de Kamer kijken, Bij1 en Denk, valt meteen op dat de onderwerpen waar de Kamerleden van de partijen vragen over stellen verschillen. Kamerleden van Denk stellen vragen over moslims en discriminatie van deze groep. Sylvana Simons van BIJ1 richt haar vragen juist meer op een bredere groep mensen met een migratieachtergrond. Zo stelt zij vragen over discriminerend en racistisch gedrag van de politie bij een demonstratie van Knock Out Zwarte Piet⁷. Sowieso is politiegeweld een belangrijk thema voor Simons in haar vragen. Bijna al haar vragen hebben hier betrekking op.

⁶ 3. De persverklaring van Hizb ut Tharir dat vervolging voor de aanbeveling tot vrouwenbesnijdenis een poging zou zijn om moslims te criminaliseren: 9 juni 2020

⁷ De aanvallen op betogers van KOZP in Volendam en het politieoptreden: 6 december 2021

Kamerleden van migrantenpartijen focussen in hun vragen vrijwel alleen op de rechten van niet-westerse minderheden op cultureel en religieus gebied. Ze benadrukken hierbij het belang hiervan zoals door vragen te stellen over de schending van de privacy van moskeegangers en de bouw van islamitische scholen. Kamerleden van niet-migrantpartijen framen ‘minority issues’ niet altijd positief. Soms is er sprake van ‘surpressive framing’. Zoals bij de vraag van Fahid Minhas hoe incidenten met asielzoekers een gevaar vormen voor de veiligheid in Nederlandse provincies.

Echter, dit lijkt voornamelijk het geval te zijn bij Kamerleden van midden- of rechtse partijen. De migrantpartijen die in deze analyse zijn meegenomen zijn BIJ1 en Denk. Allebei worden zij aan de linkerkant van het politiek spectrum geplaatst. Uit de resultaten blijkt dat deze partijen passen bij het al eerder geschetste beeld van linkse partijen: etnische minderheden worden voornamelijk als slachtoffers neergezet en discriminatie is hierbij het grootste thema. Het ‘emancipation frame’ waarbij de overheid minderheidsburgers moet helpen wordt ook gebruikt. Of een Kamerlid van een migrantpartij lid is lijkt dus minder uit te maken dan de partij waar het Kamerlid bij hoort.

Conclusie

In dit onderzoek is een casestudy gedaan waarbij door middel van een kwalitatieve inhoudsanalyse in de periode 1 januari 2020 t/m 26 oktober 2021 is gekeken naar de inhoudelijke vertegenwoordiging van niet-westerse etnische minderheden door Kamerleden met een niet-westerse migratieachtergrond. De onderzoeksvraag was hierbij: *Hoe vertegenwoordigen Kamerleden met een niet-westerse migratieachtergrond etnische minderheden inhoudelijk?*

Aan de hand van frames is er gekeken naar hoe de Kamerleden spreken over ‘minority issues’ met betrekking tot immigratie en culturele/religieuze vrijheid. Hierbij werd gekeken naar de volgende factoren: partijideologie, gender en het wel of niet lid zijn van een migrantenpartij. Eerst werd gekeken naar de vraag welke frames werden gebruikt, waardoor kon worden vastgesteld of dit ‘supportive’ of ‘suppressive’ is. De resultaten tonen aan dat Kamerleden met een niet-westerse migratieachtergrond verschillende framing gebruiken bij minority issues omtrent immigratie en integratie. Ze focussen voornamelijk op discriminatie in hun framing. Het ‘victim frame’ wordt vaak gebruikt. ‘Supportive freaming’ is gebruikelijker dan ‘suppressive framing’ bij de Kamervragen. Echter, dit hangt sterk af van het onderwerp waarover de Kamerleden spreken. De Kamerleden treden op als voorvechters van problemen die etnische minderheden ervaren als het aankomt op ‘dagelijkse’ problemen zoals discriminatie op de werkvloer, kansenongelijkheid in het onderwijs en etnisch profileren. Op integratieniveau zijn Kamerleden met een niet-westerse migratieachtergrond dus erg supportive. Echter, wanneer het gaat om religieuze en culturele vrijheden en rechten zijn Kamerleden minder eenduidig supportive. Vaak zijn linkse Kamerleden, en in het bijzonder Kamerleden van migrantenpartijen, supportive naar deze thema’s toe. Rechtse Kamerleden zijn hier meer ‘suppressive’ in.

Terugkomend op het maatschappelijk debat zou je dus kunnen stellen dat linkse Kamerleden met een niet-westerse migratieachtergrond positiever staan tegenover de culturele en religieuze vrijheden en rechten van etnische minderheden. Rechtse Kamerleden vertegenwoordigen op dat gebied deze groep minder goed. Er zou nog verder onderzoek kunnen worden gedaan naar de vraag hoe de inhoudelijke vertegenwoordiging in landen met een ander stelsel dan Nederland (proportioneel stelsel) is.

Bibliografie

- Aydemir, N., & Vliegthart, R. (2021). Tracing roots of group representation among MPs with immigrant backgrounds: A content analysis on parliamentary questions in the Netherlands. *Ethnicities*.
- Bajpai, R. (2019). What do descriptive representatives describe? Minority representative claims and the limits of shape-shifting. *Ethnicities*, 19(5), 740-762.
- Bird, K. (2005). The political representation of visible minorities in electoral democracies: a comparison of France, Denmark and Canada. *Nationalism and Ethnic Politics*, 425-465.
- Bloemraad, I. (2013). Accessing the corridors of power: puzzles and pathways to understanding minority representation. *West European Politics* 36 (3), 652-670.
- Bloemraad, I., & Schönwälder, K. (2013). Immigrant and ethnic minority representation in Europe. Conceptual challenges and theoretical approaches. *West European Politics*, 36(3), 564-579.
- CBS. (2021, juli 2021). *Bevolking; geslacht, leeftijd, generatie en migratieachtergrond 1 januari*. Opgehaald van StatLine: <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/37325/table>
- Celis, K. (2004). Het belang van de politieke aanwezigheid. Descriptieve en substantiële vertegenwoordiging van vrouwen. *Politologenetmaal*. Antwerpen.
- Celis, K., & Wauters, B. (2010). Pinning the Butterfly: Women, blue-collar and ethnic minority MPs vis-à-vis parliamentary norms and the parliamentary role of the group representative. *The Journal of Legislative Studies*, 16(3), 380-393.
- Correa, M. J. (1989). *Between Two Nations: The political predicament of Latinos in New York City*. New York: Cornell University Press.
- De Vreese, C.H., Jochen Peter, Holli A. Semetko, C. (2001). Framing politics at the launch of the Euro: A cross-national comparative study of frames in the news. *Political communication*, 18(2), 107-122.
- Durose, C., Richardson, L., Combs, R., Eason, C., & Gains, F. (2013). 'Acceptable difference': Diversity, representation and pathways to UK politics. *Parliamentary Affairs*, 66(2), 246-267.
- Mügge, L. M. (2016). Intersectionality, recruitment and selection: Ethnic minority candidates in Dutch parties. *Parliamentary Affairs*, 69(3), 512-530.
- Mügge, L., van der Pas, D., & van de Wardt, M. (2019). Rrepresenting their own? Ethnic minority women in the Dutch Parliament. *West European Politics*, 42(4), 705-727.
- Pew Research Center. (2021). *Racial, ethnic diversity increases yet again with the 117th Congress*.
- Phillips, A. (1995). *The politics of presence*. Oxford: Oxford University Press.
- Pitkin, H. (1967). *The concept of representation*. University of California Press.
- Reitz, J., & Banerjee, R. (2007). Racial inequality, social cohesion and policy issues in Canada. *Canada: Institute for Research on Public Policy*.
- Roggeband, C., & Vliegthart, R. (2007). Divergent framing: The public debate on migration in the Dutch parliament and media, 1995–2004. *West European Politics*, 30(3), 524-548.

- Saalfeld, T. (2011 (17)). Parliamentary Questions as Instruments of Substantive Representation: Visible Minorities in the UK House of Commons 2005-2010. *The Journal of Legislative Studies*, 271-289.
- Saalfeld, T., & Bischof, D. (2013). Minority-ethnic MPs and the substantive representation of minority interests in the House of Commons 2005-2011. *Parliamentary Affairs* (66), 305-328.
- Schuh, C., Burchardt, M., & Wohlrab-Sahr, M. (2012). Contested secularities: Religious minorities and secular progressivism in the Netherlands. *Journal of Religion in Europe*, 5(3), 349-383.
- Uberoi, E., & Lees, R. (2020). *Ethnic diversity in politics and public life*. House of Commons Library.
- Van Dam, J., & Ham, M. (2021, februari 23). *De aanstaande Kamer is nauwelijks vrouwelijker, een beetje kleurrijker en: heel erg hoog opgeleid*. Opgehaald van Sociale Vraagstukken: <https://www.socialevraagstukken.nl/de-aanstaande-kamer-is-nauwelijks-vrouwelijker-een-beetje-kleurrijker-en-heel-erg-hoog-opgeleid/>
- Wilkes, R., & Wu, C. (2018). Ethnicity, democracy, trust: a majority-minority approach. *Social Forces*, 97(1), 465-494.
- Zapata-Barrero, R., Dähnke, I., & Markard, L. (2017). Background, framework and focus of the special issue. *Ethnic and Racial Studies* 40 (5), 751-765.

Appendix A. Kamerleden en Kamervragen

Kamerleden 2020-2021:

1. Jorien Wuite (D66)
 2. Sylvana Simons (Bij1)
 3. Fonda Sahla (D66)
 4. Fahid Minhas (VVD)
 5. Gidi Markuszower? (PVV)
 6. Senna Maatoug (GroenLinks)
 7. Tunahan Kuzu (DENK)
 8. Jesse Klaver (GroenLinks)
 9. Hülya Kat (D66)
 10. Habtamu de Hoop (PvdA)
 11. Nilüfer Gündogan (Volt)
 12. Ulysse Ellian (VVD)
 13. Zohai El Yassini (VVD)
 14. Don Ceder (ChristenUnie)
 15. Faissal Boulakjar (D66)
 16. Raoul Boucke (D66)
 17. Kauthar Bouchallik (GroenLinks)
 18. Salima Belhaj (D66)
 19. Stephan van Baarle? (Denk)
 20. Farid Azarkan (Denk)
 21. Khadija Arib (PvdA)
 22. Mustafa Amhaouch (CDA)
 23. Mahir Alkaya (SP)
-

Periode: 1 januari 2020 t/m oktober 2021

Mustafa Amhaouch

- 1) De berichten ‘Dreigbrief bezorgd bij meerdere moskeeën in Nederland’ en ‘Brandstichting bij moskee in aanbouw in Gouda’ : 10 vragen – 8 april 2021 **2021Z05531**

Salima Belhaj: Marokkaans

1. Eventueel (etnisch profileren): Het analyseren van data van de Proco-app: 10 vragen – 21 september 2021 2021Z16009

2. Het niet kwijtschelden van een lening t.b.v. inburgering bij geringe termijnoverschrijding: 23 juni 2021 (10 vragen) 2021Z11526
3. Het bericht 'Overheid voor rechter om etnisch profileren: 'Zo vernederend dat je kleur bepalend is': 27 februari 2020 (17 vragen) 2020Z03882

Tunahan Kuzu

1. Honderden bewoners van de Rotterdamse wijken Bloemhof en de Afrikaanderwijk die niet kunnen stemmen vanwege ontbrekende stempassen: 17 maart 2021 2021Z04669
2. Het bericht 'Brandbom bij Syrisch gezin in Heerlen: burenruzie of racisme': 21 december 2020 2020Z25616
3. Het bericht 'Eerst Assads strijder, nu asiel in Nederland': 18 december 2020 (20 vragen) 2020Z25439
4. Schooladviezen die jongeren kansen ontnemen en de ongelijkheid vergroot: 29 januari 2020 2020Z01477

Dilan Yesilgöz-Zegerius:

1. Het bericht 'Geheime 'Turkije analyse' NCTV lekt uit: grote rol Erdogan bij opkomst salafisme in Nederland': 16 februari 2021 2021Z03224
2. Het bericht 'Steen door de ruit en dreigbrief Molukse wijk in Elst': 21 oktober 2020 2020Z19370
3. De persverklaring van Hizb ut Tharir dat vervolging voor de aanbeveling tot vrouwenbesnijdenis een poging zou zijn om moslims te criminaliseren: 9 juni 2020 2020Z10440
4. Het bericht 'Ga naar Holland' is trending als homofobe sneer in Turkije': 30 april 2020
5. Het bericht 'Macron gaat buitenlandse imams weren': 21 februari 2020 2020Z07736
6. Het bericht 'Geschiedenisles over de holocaust op een diverse school: 'soms lastige vragen': 30 januari 2020 2020Z01645

Sylvana Simons:

1. De aanvallen op betogers van KOZP in Volendam en het politieoptreden: 6 december 2021 2021Z22655
2. Politie-ingrijpen bij demonstraties en de veiligheid van vreedzame demonstranten en journalisten.: 19 oktober 2021 2021Z18239
3. Ernstige misstanden in de politieorganisatie.: 19 mei 2021 2021Z08338
4. Buitenproportionele geweldstoepassing door de Rotterdamse politie: 7 mei 2021 2021Z07553
5. Aparte looproutes voor statushouders in Oegstgeest: 3 mei 2021 2021D16227

Fahid Minhas:

1. Het bericht 'Meer incidenten met asielzoekers in trein Emmen-Zwolle, personeel ziek thuis': 29 oktober 2021
2. Het bericht 'Chauffeurs balen van uitblijven oplossing voor onveilige bussen: „Gemeenten en provincies blijven maar naar elkaar verwijzen“': 11 juni 2021

Senna Maatoug:

1. Het bericht 'Brandbrief grote steden: duizenden vluchtelingen veroordeeld tot falend inburgeringsstelsel': 11 november 2021 2021Z20086
2. De uitspraak van de rechter inzake het verlopen van de inburgeringstermijn: 15 september 2021
3. Het vaccineren van arbeidsmigranten: 30 juli 2021

Hülya Kat:

Het bericht dat de Belastingdienst opnieuw in de fout is gegaan met toeslagen: 16 april 2021

1. **2021Z06254**

Habtamu de Hoop:

1. Het moedwillig fout informeren van jongeren over abortus: 4 november 2021

Ulysse Ellian:

Het bericht 'Universiteiten delen zonder toestemming persoonsgegevens met CBS': 12 april 2021

1. **2021Z05747**

Zohair el Yassini:

1. Het bericht 'Zoveel banen en toch niet aan de bak: 'Voldoe niet aan profiel': 2 september 2021
2. Het bericht 'NOS divibase: Staatsomroep heeft geheime wisselbokaal voor 'divers profileren': 19 mei 2020
3. Het bericht 'FunX-dj stopte met Ramadan late Night: 'Niet alleen ik werd met dood bedreigd': 6 mei 2020
4. Het bericht 'ondernemer kan diversiteit op werkvloer checken': 13 februari 2020

Don Ceder (ChristenUnie)

1. Het bericht dat er nieuw beleid is voor gezinshereniging waar de Kamer niet over geïnformeerd is: 24 augustus 2021
2. De samenwerking tussen de ministeries en religieuze actoren: 4 juni 2021
3. De mogelijkheid voor gemeenten om zelfstandig staatloosheid te onderzoeken en of vast te stellen: 1 april 2021

Faissal Boulakjar:

1. Het weren van buitenlanders in een huurwoning: 18 november 2021
2. Het bericht 'Stagediscriminatie bij mbo-studenten voor het eerst wetenschappelijk aangetoond': 14 juni 2021
3. Het bericht dat algoritmes van de gemeente Rotterdam kunnen leiden tot vooringenomen uitkomsten: 16 april 2021

Stephen van Baarle:

1. Het bericht 'Westlandse politiek houdt komst islamitische school opnieuw tegen': 5 november 2021
2. De sloop van de Tweebosbuurt en de VN brief aan Rotterdam: 7 juli 2021
3. Gemeenten die mogelijk discriminerende algoritmen gebruiken: 22 april 2021
4. De huidige stand van zaken met betrekking tot discriminatie en racisme in Nederland: 15 april 2021

Farid Azarkan:

1. Het bericht 'Undercover naar de moskee: geheim onderzoek naar islamitische organisaties': 27 oktober 2021
2. Het nieuwsartikel 'Raad van Europa: Nederlandse rechter normaliseert discriminatie door marechaussee': 13 oktober 2021
3. De huidige stand van zaken met betrekking tot discriminatie en racisme in Nederland: 15 april 2021
4. De Fraude Signaleringsvoorziening (FSV): 19 mei 2021
5. Het mislopen van inkomsten door moskeeën als gevolg van het coronavirus: 9 september 2020
6. Rituele slacht en het Offerfeest: 27 juli 2020
7. Het bericht 'Landelijk coördinator nodig om discriminatie aan te pakken': 11 juni 2020
8. Discriminatie en etnisch profileren in alle lagen van de overheid: 20 mei 2020
9. Repatriëringsdiscriminatie bij Nederlanders vanuit Marokko: 28 april 2020
10. Het bericht dat een op de drie Amsterdamse makelaars bereid is om te discrimineren: 22 april 2020
11. Schooladviezen die jongeren kansen ontnemen en de ongelijkheid vergroot: 29 januari 2020

Appendix B. codeboek

1. Bevat frame?

0 = nee

1 = ja

2. Coderen frame

Hoofdonderwerpen	Soorten frames	Deelonderwerpen		
religie	<ol style="list-style-type: none"> 1. Islam-as-threat frame 2. Pluralist frame (Schuh et al, 2012) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. 1 Fundamentalisme, extremisme, (Aydemir en Vliegenthart, 2016) 2. 1 Verdraagzaamheid, religieuze vrijheid, vrijheid van meningsuiting 3. 1 Kritisch op religie in z'n geheel, Verlichting vs religie 		
Immigratie/integratie	<ol style="list-style-type: none"> 1. Multicultureel frame 2. Emancipatie frame 3. Restriction frame 4. Victimization frame 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Diversiteit als kwaliteit, respect voor diversiteit en verschillen 2. Positie van burgers met migratieachtergrond is een probleem, overheid moet deze burgers helpen 3. Vooral rondom nieuwe immigranten, probleem door economische positie en traditionele opvattingen 4. Discriminatie, segregatie, verdeeldheid, willekeur vluchtelingenbeleid 		